

Abonamentul

Pentru monarhie:
Pre an 6 fl. 1/2 an 3 fl. 1/4 an 1 fl. 50 cr.
Pentru străinătate:
Pre 1 an 18 frs., 1/2 an 9 frs., 1/4 an 4 frs. 50 cm.
Foaie apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni

Un șir garmond:
odată 7 cr., a doua oră 6 cr., a treia oră 5 cr., și de fie care publicațiune timbru de 30 cr.
Totu ce privesce foaie să se adreseze la «Redacțiunea și Administrațiunea Unirii» in Blași.

Foie bisericescă-politică.

Anul IV.

Blași 20 Octobre 1894.

Numărul 44.

Școlile noastre și „milleniul”.

Este o nenorocire pe țara noastră, că organele politice sunt conduse de șovinism și exclusivism de rasă chiar și atunci, când voesc să aranjeze o serbătoare națională.

Pe când în alte state se aranjează serbători, cari reamintesc gloriei, ce se revarsă asupra tuturor cetățenilor, și trezesc aspirațiunile, ce însuflețesc pe toți membrii statului, pe atunci la noi și serbătorile patriotice se întocmesc astfel, încât să reamintescă numai trecutul Magiarilor și să înveselască și însuflețască numai pe un singur popor dintre cele multe, cari susțin și apără acest stat.

Așa voesc să facă cei dela putere și cu serbătorea „milleniului”.

A fost un act lipsit de ori ce tact politic hotărîrea de a se serba aniversarea a miea dela cucerirea acestei țări prin Magiari.

Într'un stat, unde locuiesc mai multe popore, pe cari Magiarii le-au cucerit înainte de o mie de ani ori le-au aservit pe incetul de atunci încôce, cea mai elementară prudență politică îți dictază, să nu reamintesci prin serbări grandioase acest act, mai virtos atunci nu, când toate poporele nemagiare se plâng amar de asuprire grea, ci din contră, dacă bărbații de stat ai Magiarilor au voit să facă un lucru cu minte, atunci să fi proclamat egală îndreptățire politică a tuturor popore-

loru din țară, și ziua, in care s'ar fi îndeplinită această faptă măreță, să o fi declarat de serbătoare națională a tuturor poporelor, și atunci suntem siguri, că pe fața pământului nu s'ar fi vădit entuziasm ca acela, ce ar fi izbucnit din pepturile tuturor cetățenilor Ungariei fără deosebire de confesiune și naționalitate cu ocaziunea acelei serbători mărețe.

Așa ceva înse nici prin minte nu le trece celor dela putere, ér cei ce lucră, ca să vină cât mai curând ziua egalei îndreptățiri politice pentru toate poporele Ungariei, sunt declarați de agitatori și trădători de patrie și-și primesc răsplată — temnițe.

Dar nu-i destul, că se aranjează pe cheltuella tuturor cetățenilor fără deosebire de naționalitate o serbătoare, cu care naționalitățile nemagiare din firea lucrului nu pot simpatiza, ci pare că anume se silesc organele politice, să facă odiosă serbătorea milleniului și să o încarce cu blăstemul poporelor nemagiare.

N'avem decât să privim gona pornită in contra școlilor române din incidentul milleniului, ca să ne convingem despre adevărul aserțiunii noastre de mai sus.

I-a trăsniț nu știu cui prin minte, că ar fi bine, să se perpetueze memoria milleniului prin o mie de școle de stat, ce ar fi să se înființeze până la an. 1896.

Să nu credeți înse, că aceste școle au să se înființeze in sensul legii de

naționalități. In epoca liberalilor nostri dela guvernă nici vorbă nu pôte fi, ca să veți prin ținuturi românesce, serbesci, săsesci, slovăcesce etc. ridicându-se școle populare, industriale, comerciale, gimnasiale nemagiare pe cheltuella statului, pe cum prescrie legea de naționalități din 1868. Astăzi esti luat la gona, dacă te pune păcatele, să reclami acest drept. Ci este vorba, să se ridice pe cheltuella statului nostru poliglot o mie de școle cu limba de propunere magiară prin ținuturi locuite de nemagiar, pentru ca și pe calea acesta să se accelereze realizarea visului nebulos de a se contopi totă suflarea nemagiară in elementul magiar.

Înse nu numai in această violare de lege stă réutatea planului „patriotic” cu miea de școle magiare.

Avem casuri concrete, din cari se vede, că cele o mie de școli magiare au să se ridice pe ruinele școlilor nemagiare.

De curând ni-se raportază, că intr'o comună, unde există numai o singură școlă poporală cu caracter românesc și greco-catolic, s'a prezentat inspectorul scolastic regesc însoțit de protopretorele concernentă, și au cercat să înduplece reprezentanța comunală, compusă jumătate din români și jumătate din unguri și din jidovi și armeni venetici, ca de o parte să enunțe sistarea școlii românesce ca necorespundătoare, ér de altă parte să arunce asupra tuturor locuitorilor din comună, cari altcum

Feuilleton.

Gânduri de toamnă.

A sosit timpul de toamnă, timp noros, timp neplăcut nesuferit.

Desu de dimineta a fost negura, mai târziu negura sa prefăcută in nuori, și nuorii au ținut ziua întreaga fără încetare.

Așa a fost ađi, și cine știe, dacă ziua de mâne și poimâne și celealalte următoare nu vor fi încă și mai neplăcute? Ploile de până acuma nu au fost țititoare, ca septemăni întregi să te țină închis in casă, și temperatura încă totu mai e de suferit, dar nu va întârzia, să se pornescă potopul ploilor de toamnă cu baltocile și tina până in glesne, nu va întârzia, să se arete frigul umed cu fața-i morosă, — însoțitorii netrecuți ai toamnei.

După somnul unei nopți totdeauna simt trebuința, să-mi preumbiu ochii in lungu, in latu și in înaltu in lumea largă, dar toamna, negura de dimineta mi-se pune in cale și-mi strică priveliștea. Ochi recreați cu nesaț doresc să străbată chiar și dela bolta ceriului mai susu, ér uricioasa negură mă stringe intr'un cercănu de câțiva metri. Să pot,

cum ași spulbera in vintu și neguri și nuori și nuori și neguri. Dar stau neputincios și aștept sôrele, să vină și să resfiră și negura și nuorii, și cum flă aștept, și nu mai vine, de mânie și de necas încep să tremur. Da, căci nu-mi ajunge tremurul de frig, mai trebuie să tremur și de necas și de mânie!

Negura de dimineta imi strică ziua întrégă. Da, pe ziua întrégă, și cred, că nu mă înșelă ținându, că dela primul pasu, ce-lu facu dimineta, dela prima impresiune imi atrnă voea și dispoziția pe ziua întrégă. Cu toate aceste pe lângă negură și nuori, mai țin, că și rēcēla pōrtă vină la dispoziția și voea rea, ce mă stăpânesce de mai multe zile.

Am cercat, să lucru și lucrându să uit și negură și nuori și frig și umezēlă și voea rea și plictisēlă, dar nu a fost modru. Nu, imi este frig și tremur, nu sunt dispus și nu am voea pentru lucru. Și neputendu să lucru, prin capu mi-se perindă și negură și nuori, și nuori și neguri, de deci și sute, de sute și de mii de ori pe zi. Și de negură și nuori nici noptea in somn nu am odihnă, și visurile toate imi sunt pline de neguri grôse și de nuori negri.

Viața-mi întrégă nu voi fi gândită atâta la negură și nuori ca in zilele aceste.

Gândit'am și visat'am la și de negură și nuori, și am ajuns, să nu mai știu, cari și până unde sunt gânduri, și de unde încep visurile. Le voi pune dară toate pe hârtie, firesce toate, câte imi vor năvăli mai in pripă in penă și voru putē să încapă, apoi judece fiecare. Le voi pune, dōră-dōră mă voi scapa de ele, să-mi mai pot vedē de lucru.

Dacă sătenii scapă de boalele duse și lasate la încrucișări de drumuri și la margini de hotarē, cine știe, dacă nu-mi va succede și mie să-mi scutur gândurile in cărca cutărui cetitoriu.

Șciam de multu, că negura se formază din vaporii de apă și constă din beșicute de apă forțe mici, și că totu astfel se formază și totu din astfel de părți constă și nuorii. Dar legătura adevărată dintre vaporii și picăturile de apă, și mai departe dintre sloii de ghētă și dintre apă, abia după obositōrea muncă a zileloru din urmă o înțeleg deplinu, ori pôte (?) numai mi-se pare a o înțeleg.

E minunatū jocu alu naturii trecerea corpurilor din solide in curgētoare și de aci in gazose, sau intorsu din gazose in picuraciōse și solide sau virtose. Trecerile înainte le mijlocesce căldura, ér prin scōtērea sau

contribuesc mai toți foarte mult pentru susținerea școlii românești, unu impozit de 5% după darea directă pentru înființarea unei școlii magiare de stat, și să-i oblige pe toți a ajuta la edificarea acestei școli cu lucrul mânilor lor și cu carerele lor, dela sine înțelegându-se, că statul va suplini restul din cassa sa.

Membrii români din reprezentanța comunală au protestat în contra acestei proceduri a organelor politice. Atunci protopretorele împinsu de zelul său „patriotic” și inspirat de unu adevărat simțimentu constituțional unguresc, cum numai la noi se mai află, a eruptu în cele mai impertinente amenințări la adresa parohului, care-și făcea numai datorința de preot și de român și se folosia de unu dreptu cetățenescu asigurat prin lege.

Etă unde amu ajunsu! Se încercă, să ne distrugă școlile românești și confesionale și în locul lor să ne ridice altele magiare și fără caracteru religiosu întru mărirea „milleniului”.

În fața acestui nou atentat la viața noastră religioasă și la esistența noastră națională datori suntem, să ne apărăm cu toate armele legale!

Membrii români din reprezentanțele comunale să nu lipsescă nici unulu dela astfelu de ședințe, în cari se pertractează afaceri ca și cea amintită mai sus, și acolo toți să se ridice ca unu singuru om și să declare, că voescu să-și susțină mai departe școla lor românească și confesională și astfelu nu se invoescu nici de cum, să se înființeze școlă de stat, pentru care să contribuescă și Românii, cari își au școlă lor confesională. Declarațiunea acesta Românii să ceră cu insistință să se trecă la protocolu.

În același timp înse nici reprezentanțele comunelor noastre bisericesti să nu stea cu mâinile în sinu în fața pericolului, ci îndată ce află despre în-

cercări ilegale ca și cea amintită mai sus, să-și țină de datorință a protesta fără amânare atât la inspectorul regesc, cât și la protopretorele și vicecomitele și eventualu până la ministru.

După lege membrii unei comune bisericesti, cari își susțin școlă lor confesională, nu pot fi obligați a mai contribui cu 5% după dare pentru o altă școlă comunală ori de stat, nici nu pot fi siliți a presta ajutoriu cu palma ori cu carul la zidirea școlii de stat.

Dacă înse cu toate acestea șovinismul ar orbi atât de tare pe organele politice, încât să nu vadă lumina adevărului, și le-ar timpia atât de mult, încât să nu mai aibă simțimentu de drept și dreptate, și astfelu pe lângă toate protestele ele voru nimici școlile noastre românești și confesionale în mai multe comune, nouă totuși ne va rămâne consciința, că dreptul nu ni-l am dat din mână fără a-lu apăra cu toate mijlocele legale, de cari dispunem în aceste timpuri grele.

Într'aceea noi denunțăm noulu atentat, ce se face la viața religioasă și esistența națională a poporului nostru, și le spunem contrariilor nostri, că dacă se va continua cu pregătirea „milleniului” pe calea apucată, atunci acestă serbătoare pentru români se va preface într'o di de blăstem și de doliu naționalu.

Discursul lui Szilágyi. — Discursul lui Szilágyi, ministrul dreptății unguresc, a fost viu comentat de presa magiară și cea română, și fiindcă s'a discus despre acest discurs mai totu, ce s'a putut dice, noi vrem, să accentuăm aci numai împrejurarea, că din discursul acesta se vede foarte limpede scopul, ce-l urmărește politica guvernului cu reformele bisericesti.

În discursurile ținute în corpurile legiuitoare s'a accentuat de nenumărate ori, că proiectele bisericesti n'au altu scop,

decât să separeze cercul de activitate al bisericii de cercul de activitate al statului. Se înțelege, că și acesta este o afirmațiune farisească, deoarece scopul adevărat al acestor proiecte este sporirea puterii statului, pe care „liberalii” nostri, ca și cei din alte țări, îi consideră de unicul organism social perfect, în sinul cărui atât individul cât și alte formațiuni sociale, pe cum și biserica, trebuie să trăescă și să lucre numai așa, cum le dictază statul, care se consideră de unicul isvor de drept, și nu este datoriu a ține contu nici de legile lui Dumnezeu, nici de legile scrise în inimile omenilor, adică de dreptul naturei. În numele acestei teorii blăstimate poți despoia biserica de drepturile, ce le are dela Dumnezeu, naționalitățile de garanțele naturale ale esistenței lor, ér din individ poți face unu instrumentu în mâna celor dela putere; ér de acestu rău omenii nu se voru pute mânui, până nu se voru recunosc de obligat și pentru stat legile lui Dumnezeu și dreptul naturei.

Reformele bisericesti ale guvernului au înse și unu altu scop, pe care în corpurile legiuitoare pentru ochii lumii civilizate l'au ascunsu bărbații de stat ai Ungurilor, dar l'a spusu apriat ministru Szilágyi în discursul său dela Poșon, cându a discus, că acele reforme voru forma „pétra fundamentală a politicii, ce are să susțină națiunea magiară”, că ele voru realiza „idea de stat și pe acele terene, pe cari după legile de până acum nu s'a putut realiza”, și că voru promova contopirea naționalităților, deoarece naționalitățile, „cari până acum și prin biserica lor au fost separate de statul magiar, de aci înainte se pot alipi de națiunea magiară cu multu mai liberu, de cum au putut face până acuma”.

Etă unu altu scop adevărat al politicii bisericesti inaugurate de actualul guvern! Noi l'am scos la ivelă, pentru ca să vadă lumea, câtu de golă este frasa politicianilor magiar, că ei nu voescu nimicirea naționalităților nemagiare.

depărtarea ei se face întorcerea la stările de mai înainte.

Căldura slăbește și lăncedescă legătura dintre particulele de corpur. Da, corpurile solide prin încălzire se moie, se totu moie, până ce particulele dela suprafața, și după ele totu altele și altele, se desfacu unele de altele, se desfacu de corp, de sine.

Desfacerea corpurilor solide în particule mici numai cu puteri și instrumente, și uneoria numai cu puteri mari și cu greutate abia învinse se pote face, se pote ajunge; ér căldura așa frumosă și ușurel și în particule așa de măruntele le desface, de nici cele mai mari puteri, nici cu cele mai mari încordări nu ar pute să o facă. Socotiți numai micimea particulelor de apă trecute prin sită ori priu până și mai desă, socotiți particulele de apă din negură și nuori, particulele, ce se ridică și plutesc în aer, și-mi veți da drept, că nu e instrumentu în lume și nu e putere, care să fie în stare a desface particulele așa de mici din corpur.

Dar ori câtu de mic să fie particulele în picuri de apă, ori câtu de mic beșicuțele din negură și nuori, căldura le desface în particule și mai măruntele, atât de măruntele, câtu ochi de om nu pot să le mai vadă.

Apa din vase neacoperite scade, și cu atât mai repede scade, cu câtu e mai cald afară, ori cu câtu e mai mare focul, la care le încăldim. Beșicuțele de negură la focul

razelor de soare se facu nevedute. Căldura le desface în particule și mai măruntele, în particule nevedute, în așa numiți vapor de apă. Vaporii de apă sunt dar apă desfacută în particule mititele nevedute pentru a lor micime, ori de vrei, suntu gheta, ace de gheta respirate în fire de deș și pote de sute și mi de ori mai măruntele și decâtu vîrfurile de ace.

Încă și mai bine ne vomu pute da samă despre micimea particulelor la vaporii de apă, dacă vomu cerca să asemuăm desimea lor cu desimea aerului și cu a apei. Unu centimetru cubic de apă, — abia acata apă câtă ai pune într'unu degetariu de cele mititele, — apasă unu gramu, unu centimetru cubic de aeru 1 $\frac{1}{3}$ miligramu sau aproape numai a 1000-a parte din unu gramu, pe cându unu centimetru cubic de vapor de apă cântăresce mai puțin și decâtu atata, căci greutatea abia îi face $\frac{1}{6}$ miligramu sau aproape numai jumetatea pondului de aeru. Massa din unu centimetru cubic de apă transformându-se în vaporu umple locu de 1240 de centimetri cubici. Va să dică din unu degetarelu de apă prin evaporare se face 1 litru și aproape încă unu pătrariu, pline plinute de vapor, de apă.

Nu e lipsă, să mai spunu, că particulele de vaporu nu umplu spațulu de 1240 cm. cub. în înțelesul, că particulele să fie una într'alta, totu particule de particule, umeru

la umeru, spate la spate. Particulele sunt respirate în spațulu întregu, dar dela fiecare particule până la particulele vecine trebuie să fie, cum ai dice, o palmă bunișoră de locu, ca locu de preumblare pentru particule.

Aci se află deosebirea între vapor și între apă, din carea s'au format vaporii. La apă totu aceleași particule sunt ca și la vapor, dar cu deosebirea, că la apă particulele sunt de 1240 de ori mai aproape unele de altele. Dar ori câtu de mică ar fi la apă distanța dintre particule, ceva distanță totu caută să fie, altfelu ar fi cu neputință, ca licidele să fie compresibile, ar fi cu neputință a le reduce volumul priu apă.

Dar nu numai în vaporii de apă și în apă ci și în gheta sunt aceleași particule. Înse până cându la vaporii fiecare particule stă numai de sine și e neatrnatore de cele alalte, la apă sute și mi de particule de acestea formază picuri, în lăuntru cărora particulele se tinu lipite și nu bucurosu se desfacu de olaltă, ér la gheta toate particulele se tinu legate de olaltă și se tinu cu multu mai strins și decâtu particulele din picurii de apă.

Se dice, că locuitorii țerilor calde își ridu în față, cându stai a le spune, că la noi țerna poți căra apa cu ciurul — firesce în chipu de gheta —, cându stai să le spun, că o poți sdrobi în bucăți și o poți căra în spate, cum cari lemne, feru ori petri.

Călcarea de constituțiune în Ungaria?

— Cu inscripția această publică „Vaterland“ din Viena un articol referitoriu la adresa episcopatului catolic către Majestatea Sa. Într'insul se arată mai întâiu, cum întrégă politica guvernului unguresc actuală nu e alta, decât eșecutarea treptată a ideilor lui Kossuth Lajos. Apoi se continuă:

„Dor nu e numai împlinirea unei datorințe bisericesci, ceea ce au făcutu Reverendissimi Episcopi ai Ungariei prin adresa sa îndreptată Majestății Sale împotriva sancționării căsătoriei civile. Dor prin aceea au spus deodată în totă forma, că față cu călcarea constituțiunii, pusă la cale de guvernul actuală ajutat de o coalițiune de deputați teroristă și deja și numai de aceea cu desevășire revoluționară, e de lipsă observarea constituțiunii, admoniându astfel la timp, că prin călcarea aceea s'ar nasce primejdi grele pentru țară și pentru principiul monarchic și prin urmare și pentru dinastie. O călcare a constituțiunii? Da, despre această e vorbă acum. Căci o parte integrantă a constituțiunii este atât jurământul de încoronare, cât și ceea ce se garantează într'insul: acel status quo, care s'a aflat la depunerea solemnă a aceluia. Er jurământul regelui primit în constituțiune asigurase toate bisericile și pe locuitorii de toate staturile bisericesci și lumesci, că vor fi susținute și susținuți în prerogativele, libertățile, privilegiile, legile lor, în bunele lor datine cele vechi și încuviințate. Inse legislațiunea bisericescă-politică întrégă, care acum are să fie sancționată, și mai ales căsătoria civilă, este vătămarea flagrantă, ba chiară confiscarea drepturilor și legilor bisericilor preste tot, chiar și ale singuraticilor credincioși, și ale bisericii catolice în special; ea este o răpire prostă a libertăților religioase, ce le au acea biserică și aparținătorii ei, la apărarea căreia regele apare deosebit obligat în puterea actului de încoronare și prin demnitatea de rege apostolic, ce i-s'a conferit prin actul acela.

Așa dară când guvernul prin cererea de a sancționa proiectele acelea de legi pășese înaintea monarhului constituțională cu pretențiunea de a proclama înaintea lumii neobservarea asigurărilor celor mai solemn, întră guvernul în stadiul cel mai de pe urmă și mai periculos al călcării de constituțiune, care trebuie să sgdue în chipul cel mai grav nu numai pacea religioasă a țerei, ci și întrégă ordinea politică a Ungariei. Dacă s'a convins odată națiunea, că în Ungaria nu există nimic, ce legislativa nu ar pute să schimbe, numai să scie coteriile dela putere a aduce corona constituțională în situația potrivită de a conlucra vrându nevrându spre același scop, atunci nu există mai mult nici un lucru solid și nemiscat în țara s. Ștefanu.“

În același articol publică focea vieneză și scrisoarea împărătescă din 2 Decembrie 1851, carea între altele cuprinde și următoarele:

„Iubite conte Thun! Legislativa austriacă despre căsătorie, întru cât se referese la căsătoriile catolicilor, stă cu prescripțiile bisericii catolice într'o împotrivire, carea de mulți ani formeză obiectul plânsorilor energice ale Scaunului papal, espune pe clerul catolic adese ori unei colisiunii neîncunjurabile a datorințelor sale față cu superioritatea spirituală și cu cea lumescă, și este aptă spre a subsăpa respectul, cu care supușii mei catolici sunt datorii instituțiilor bisericești.

„Este voința mea, ca acestu inconvenient să se delătore, și legislațiunea austriacă în afaceri matrimoniale de ale catolicilor să se străforme în înțelesul acela, ca 1. valorea civilă a căsătoriei să rămână condiționată de validitatea bisericescă; 2. să se lase bisericii a hotărî conform legilor sale asupra acestei validități; 3. pentru împedecarea de căsătorii, a căroră închiare din cauze politice apare de neadmisibilă, să se porțe grije prin prohibițiuni severe.“

„Vaterland“ încă și acum totu mai nu-

tresce sperarea, că în urma protestului energic al episcopatului sancționarea proiectului de lege despre căsătoria civilă în momentul ultimă se va zădărnici.

Noi nu suntem așa de optimiști. Proiectele bisericesci — așa suntem convinși — vor dobîndi sancționarea. Protestul episcopatului va ave rezultatul, că Majestatea Sa va răspunde: „Trimiteți-mi în dietă o majoritate conservativă, și eu sigur vă voi împlini dorințele.“

Er această se poate numai așa, dacă Ungurii catolici și Românii delăturându dintre sine antagonism și neînțelegeri se vor lupta cu puteri unite și vor lucra mână în mână.

Revistă bisericescă.

Din Patrie.

Episcopatul catolic a ținut în 12 a c. de noă conferență în Budapesta. Obiectul principal al conferenței a fost cestiunea congruei. Cetindu-se raportul subcomisiunii esmise în această cestiune, s'a primit. Apoi s'a debătut „Memorandul“ ordurilor religioase, cari cer, să fie scutite dela taxele pentru îmbunătățirea congruei. Conferența considerându, că fondurile ordurilor religioase sunt destinate exclusiv spre scopuri scolastice, hotăresce, ca ele să nu se ia în considerațiune la conscrierea venitorilor pentru regularea congruei.

Primatele Ungariei în curându va presenta Majestății Sale o reprezentațiune, în care în numele episcopatului și al celor 10 milioane de catolici rogă pe Monarhul, să deneghe sancționarea proiectelor de lege, cari vătămă dogmele bisericii catolice, drepturile ei seculare și conștiința alor 10 milioane de cetățeni catolici. Textul reprezentațiunii nu s'a dat încă publicității, dară „M. Állam“ este informată cu totă pozitivitatea, că în ea se face provocare directă la jurământul de încoronare, la ceremonialul încoronării, la datorința nedespărțită de regatul apostolic de a apăra drepturile bisericii, care datorință și-au împlinit-o regii în decurs de 9 seculi, la iubirea și alipirea seculară a catolicilor către tron și dinastie, precum și la multe pericole, cari din aprobarea acelor legi pot să provină pentru patrie, pentru principiul monarchic și chiar și pentru însăși dinastia.

Roma.

Sfinția Sa Leon XIII a primit în 10 a c. în audiență privată pe celebrul scriitor și conducător al republicanilor din Spania Emiliu Castelar. Ce cum se anunță din Roma, Papa a espus distinsului scriitor politica urmată față cu Spania și Franța și i-a comunicat, că în curându va îndrepta o enciclică către catolicii din America de nord și sud, ținându prin toate la conservarea păcii internaționale.

În Roma au sosit patriarchul catolicilor Melchiții Iusseși patriarchul sirocaticilor Behnam Benni spre a lua parte la conferență, ce se va ține sub presiunea Papei cu scopul de a afla mijlocele pentru reîntorcerea bisericilor desbinate ale orientului la unitatea catolică. Patriarchul Armenilor Azarian și-a amă-

În Siberia mercuriul sau argintul viu țerna înghetă și se poate bate cu ciocanul și se poate întinde, cum se întinde la noi bună oră ferul, — ceea ce nouă ni-se pare aproape de necredut.

Și locuitorilor din sora li-s'ar pare, că li lea preste picior, când te-ai pune, să le povestesci, — firesc dacă ar fi locuitorii în sora, și dacă ar fi modru de a le pute spune, — când ai sta a le spune, că la noi din feru fac pusc și tunuri, ce omoră omeni și sfarmă ziduri, mai departe lănci, sabii, securi și topore și alte multe, căci ferul la ei numai în stare de vapor e cunoscut.

Căldura, ce a slăbită legătura strinsă dintre particulele de gheta și a prefăcut-o în apă, și mai departe căldura, ce resfiră particulele de apă și din apă face vapor, rămâne înăuntru în particule și le ține resfirate. Îndată ce căldura această ajunge să iese din vapor, particulele se apropie și se împreună unele cu altele și formeză picuri de apă, er picuri de apă, dacă se răcesce și mai departe, dela un loc încolo se prind de olaltă cu putere și se arată în chip de gheta.

În chipul acesta, va să dică prin răcirea vaporilor de apă aflători în aer, se formeză negura și norii.

Nu e restimp, când din mări, ruri, lacuri, bălți, fântâni și isvora să nu se ridice în aer vapor de apă. Vara în căldurile mari evaporarea e mai bogată, dar și toamna și primăvara și chiar și țerna încă își are, fiecare își are partea sa de vapor.

Inse în restimpurile mai reci și mai cu samă toamna se întâmplă, de vaporii ieșiți din apă se răcesc încă înainte de a ajunge sus în aer, și prin răcire particulele se apropie unele de altele, se împreună și făcându-se vedute se arată în chip de negură. Astfel negura constă din particule foarte mici sau beșicuțe de totu mic de apă, beșicuțe atât de mici, cât pot să plutescă și chiar să se și înalte în aer.

Se vorbește, că negurile nu iubesc, se tem de razele de sora. Da, razele li-să mari vrăjmașe, dar numai dacă-să căldurose. Căldura măruntese beșicuțele de negură și o face nevedută sau cel puțin o ușurează și-i ajută, să se ridice a lene pe coma vreunui delu de aproape și de acolo în sus spre nori.

Astfel se formeză negura, și norii încă totu astfel se formeză, dar colo sus în aer. Negură și nori e același lucru, numai numirile sunt două. Totă deosebirea se află întru aceea, că negura e aproape — pute-s'ar dice — pe pământ, norii sus, departe de pământ.

Aceste și afară de aceste încă câte nu mi-s'au perindat prin gându-mi în zilele reci, negurose și norose din astă toamnă. A le înșira pe toate, mai cu samă într'un loc așa restrins, e cu neputință. Dar poate și câte am înșirat, vor fi de ajuns, să se molipsescă vre-unul dintre cetitori, er eu să scap de ele. Și ar fi și timpul, să scap odată, căci mă așteptă o sumedenie de lucru.

nată călătoria la Roma. Asemenea nu vor fi reprezentate la conferență alte două din cele 5 patriarhii ale orientului, anume patriarhia maronită, din cauză că nu sunt Maroniți schismatici, și cea chaldească, fiindu scaunul patriarhalu vacantu.

Revista politică.

Afaceri interne.

În 12 a. c. și-a ținut și ministrul Szilágyi vorbirea de multu așteptată în Pojonu. Elu nu a spus nimic nou, ci usându de cunoscuta-i sofistică s'a silitu a-și apăra reformele bisericesti și a susținea pe catolici și pe naționalități. Elu dice: Se obiecționează, că reformele s'gudue religiozitatea și moralitatea publică, érá în ținuturile locuite de naționalități li-se impută, că ar fi mijloce de magiarizare. Până acum înse nimeni nu a putut dovedi, că ce vătămăre ar fi pentru credința și convingerea mea religioasă în aceea, că altul își pôte urma neimpedecatu convingerile sale religiose? Deci nu religiozitatea este atinsă prin reforme, ci interese particulare străine de religie. În privința căsătoriei civile și a matriculelor de stat statul numai își revindică dreptul său, (care nici cându nu l'a avut,) prin ce bisericile nu perdă nimic, avându ele să pörte grije și pe viitoriu de partea religioasă a acestor instituțiuni. Asemenea nu a arătat nimeni, că întru cât și pentru ce s'ar cuprinde în proiecte renegarea limbii materne și magiarizarea violentă. Agitatorii naționalităților nu-și bată capul cu biserica, nici cu religiozitatea, ci numai voescu să escite ură față de ori ce instituțiune a statului magiaru. Recunosce, că din acest punctu de vedere au motive seriose de a combate proiectele mai alesu acolo, unde bisericile cuprind și exclusivismul de naționalitate, care se va disolva. Promite, că guvernul, pe cum în trecut, așa și în viitoriu, va purcede cu moderațiune în executarea acestor legi. Dice, că sunt și de aceia, cari cu ori ce preț voescu să aprindă focul luptelor religiose, ca la flacăra lui să arde ori ce instituțiune liberală. Față de aceștia va purta luptă neîndurată până la învingere deplină.

Cestiunea reformei administrative, care se mai numesce marea cestiune a viitorului, îi aduce aminte o altă aparițiune, care tractează o stare bolnăvicioasă în unele părți ale țerei; căci numai bolnăvicioasă se pôte numi starea, cându în o parte a cetățenilor statului a scăduțu alipirea cătră stat, și locul ei îl ocupă ura. Presa naționalității române și munca de subminare a agitatorilor țintesce de-a dreptul, să înrădăcineze în cetățenii de limbă română simțeminte de ură atât față cu ordinea constituțională a statului, cât și față cu ceilalți cetățeni. Promite, că va fi cu rigore față de agitatori și va scote la ivelă și va sprigini elementele loiale.

În fine reprobă tendința celor ce încercă a forma o nouă partidă numită populară.

Primirea lui Szilágyi în Pojonu nu a fostu splendidă, pe cum scriu diarele liberale, ci s'a aruncat după elu cu oue, poporul l'a primit cu strigări de „abzug”,

și elu a fostu silitu a mâna la hotelul, ude a fostu încuierat, pe strade laterale și întunecose. Cu tôte că poliția a fostu numărösă, s'au lipit noptea placte pe păreți și ședule pe ferești cu inscripțiunea „Abzug Szilágyi”. La darea de samă a lui Szilágyi și la banchetul datu în onórea lui, afară de persoanele oficiöse, au participat mai numai Jidan.

În ședința din 13 a. c. a dietei președintele a prezentat nunțiu de casă de sus, prin care se notifică respingerea proiectului de lege despre recepțiunea Jidovilor și primirea numai cu modificări a celui despre religiozitatea pruncilor născuți din căsătoriile mixte. Dieta hotărăsce a se ocupa în 17 a. c. cu nunțiu referitoriu la recepțiunea Jidovilor, érá modificările făcute în proiectul despre religiozitatea pruncilor a le trimite spre deliberare comisiei judiciare și celei scolastice. În fine anunță presiul, că casa de sus a primit nemodificat proiectul despre matriculele de stat, care se va subșterne spre sancționare.

Rusia.

Catolicii din Croze în guvernamentul Kowno s'au opus la închiderea bisericii mănăstiresci de acolo, din care cauză li-s'a intentat procesu. Pertractarea finală s'a ținut la începutul acestei luni și a durat 8 zile, terminându-se, pe cum se putea prevedé, cu osindirea acușăților. Dintre aceștia au fostu condamnați: 4 la câte 10 ani de muncă silnică, 3 la deportare în Tobolsk, 3 la arest de câte unu an și 2 la închisore de câte 4 luni, ér o parte mai mică a fostu achitată. Tribunalul însuși, convinsu despre nemotivarea acestei pedepse, a hotărît, să se recerce împératul spre a modifica pedepsa muncii silnice de 10 ani cu arest de 1 an și de a agrăția pe toți ceilalți condamnați.

Belgiu.

În 14 a. c. au fostu alegerile pentru corpurile legiuitoare. Aceste alegeri sunt însemnate din cauză, că ele s'au făcutu pe baza noiei legi electorale, unice în felul său. Anume după legea electorală belgiană, proiectată de profesorul Nyssen, fiecare cetățen, care a implinit 23 de ani ai etății și petrece cel puțin unu an în Belgiu, e provédut cu dreptul de alegere. Ca capitalul material și intelectual să nu fie pus la discrețiunea proletariatu, în lege se dispune, că cei ce au unu anumit grad de cultură și posedu anumite avere, să aibă și 2—3 voturi.

Pe baza noului sistem electoralu numit sistem de pluralitate au fostu îndreptățiți la alegere 1,370.000 de alegători, reprezentându 2,111.127 voturi, și anume 858.628 de alegători au câte unu vot, 298.628 de alegători au câte 2 voturi și 670.123 alegători au câte 3 voturi.

Alegerile s'au terminat cu nimicirea aprópe totală a partidului liberalu. S'au ales 77 conservativi, 7 liberali și 12 socialiști, balotajuri sunt 56.

Correspondințe.

Seplacu 2 Octobre 1894.

Onorată Redacțiune!

Fidelu datinei, ce am luat, vinu a Vă raporta pe scurtu despre conferența clerului din tractul Gherlei ținut la 29 Sept. a. c. în parochia Giroltu sub conducerea zelosului protodopu Prea Onoratului Domnu Alesandru Leményi și fiindu de față toți preoții tractuali cu excepțiunea singur a unuia.

Premergându mărturisirea la 9 ¼ ore s'a început s. liturgie celebrată de preoții tractului sub pontificarea Prea On. Domnu Protopopu, érá la fine a predicat preotul din Seplacu Ioan Sonea arătându obligațiunile credincioșilor față cu preoții lor. După ce se sfârși s. liturgie, preoțimea se întruní la dejun la mésa preotului localu Nicolau Tincu, după care îndată se deschise conferența prin Prea On. Protopopu tractualu.

Obiectele mai momentöse pertractate în coferență au fost: Cetirea disertațiunii „Noué ne trebuie auctoritate” prin preotul localu Nicolau Tincu, apoi alegerea de notariu tractualu în locul repausatului Teodoru Sabo, și în sfârșit raportul despre fondul tractualu, despre care V'am fostu raportat cu altă ocaziune, că s'a hotărît a se dona pentru gimnasiul diu Blașu.

Notariu tractualu a fost ales prin aclamare Ioan Bochișu preot în Ormanu.

Cu privire la starea fondului tractualu cassariul Const. Hossu preotul Dindelea-gului raportază, că a încassat din banii fondului 50 fl., érá restul se va încassa la finea anului.

Conferența străpune aséstă sumă subscrisului spre a o administra la locul destinat, la care sumă mai adaugu următorii Domni: Prea On. Protopopu Alesandru Leményi 5 fl., M. On. administratoru interimalu alu Hășdatei Iosifu Leményi 5 fl., M. On. Nicolau Tincu preot în Giroltu 2 fl., și Pintér Adolf subnotaru cercualu 42 cr. Deci cu totul 62 fl. 42 cr., care sumă s'a și espedat pentru gimnasiul din Blașu rămânendu, ca restul să se trimită la finea anului.

După ce s'a esauriat programa, ne întrunirăm la mésa ospitală a confratelui nostru Nicolae Tincu.

Veseli și cu consciința liniștită, că ne-am implinit datorința, ne despărțirăm ducendu cu noi dorul de a ne revedé în pace și sănătoși la Gichișul de jos la conferența de primăvară.

După cari primiți asigurarea despre deosebita mea stimă.

Ioan Sonea
preot gr. cat.

La cestiunea noastră.

Deputatul magiaru Pázmándy Dénes a cercetat în 15 a. c. pe martirii din Seghedinu, avendu o convorbire mai lungă cu părintele Lucaci, căruia, pe cum scrie „Magyarország”, l-a disu, că locul dinșilor nu ar fi în temniță, că ei ar fi făcutu mai bunu serviciu rasei lor, dacă s'ar fi silitu, să aplaneze, și nu să înăsprască raporturile dintre Magiari și Români. Nici unu politicu magiaru nu pôte voi să estirpeze naționalitatea română din Ungaria, căci acesta ar fi pe câtu de neumanu, pe atâtu de imposibilu. Trăescă Români în pace, sporască-se, conserve-și limba, religiozitatea și datinile, culti-

veze-se. Magiarilor la toate acestea trebuie să le întindă mână de ajutoriu. Dară Românii . . . să primescă sinceră și necondiționată idea de stat magiar. La aceste Lucaci reflectează: „Stat magiar? . . . Ce e acesta? Ungaria o recunosc și voesc și o susțin între marginile de apă, . . . dară stat național magiar nu cunosc. Acesta nu este, nu a fost și nici nu va fi! Ungaria e stat poliglot și numai ca stat federativ poate prospera. . . . Negu, că ar fi necesară o limbă de stat; limba fiecărei națiuni să se bucure de această prerogativă. La judecătorii și administrație să se întrebuițeze de o potrivă diferitele limbi, fiecare să se potă plânge, și să i-se facă dreptate în limba sa. Pretindem universitate română. . . . „Tote aceste, — replică Pázmándy, — „sunt materialiter cu neputință, Magiarilor nu pot da aceea, prin ce le-ar fi periclitată existența.“ La despărțire Lucaci ar fi dispus: „Când vom fi eliberați de aici?“ La ce Pázmándy a răspuns: „Când veți fi gata a predica amicitie veșnică între Magiar și Români.“ Pázmándy laudă cultura, erudițiunea și înțelepciunea părintelui Dr. Lucaci.

Dlă Dim. Sturdza, șeful partidului național liberal din România, în adunarea ținută în 7 a c. în sala „Orfeu“ din București a rostit un important discurs despre „ceștiunea națională“. Oratorul cu elocința sa cunoscută și cu o cunoștere deplină a cauzei arată, că ceștiunea națională nu s'a născut în România, ci în Ungaria și încă în momentul, în care Magiarilor și-au uitat de frumosul audagiul al suveranilor Monarhiei austro-ungare: „*Iustitia est fundamentum regnorum.*“ Ceștiunea națională e veche în Ungaria, apă numai s'a ascuțit. Amintesc despre celebrul supplex libellus Valachorum, despre evenimentele din 1848 și 1866, despre legea de naționalitate, care nu se aplică. Spre ilustrarea situației din Ungaria aduce următorii exemple:

În Germania sunt 49 1/2 milioane de locuitori. Nu toți sunt Germani, ci trei milioane sunt Poloni. Cu toate că Germanii țin mult la naționalitatea lor, totuși fiind o națiune drăpă, din 397 deputați ai parlamentului german 19 sunt Poloni, ceea ce corespunde cu proporțiunea populației polone din Germania. Ungaria afară de Croația are 15 milioane de locuitori și 417 deputați. Magiarilor cu 7 1/2 milioane de locuitori ar trebui să aibă 209 deputați, Românii cu 3 milioane 83 deputați, Slavii cu 2 1/2 milioane 71 deputați și Germanii cu 2 milioane 54 deputați. În realitate înse din 417 deputați Magiarilor au 406 și Germanii 11. Eă dreptatea în Ungaria. S'a dat ceva Sașilor, Românilor înse nu le lasă nici un loc în reprezentanța țerei, și totuși Magiarilor acuză pe Români, că nu vor să meargă la alegeri și să intre în parlament. . . . Când strigătu de durere a trecut peste Carpați pe câmpiile dunărene, atunci s'a transplantat ceștiunea națională și în România. Mai departe arată, că uniunea Transilvaniei cu Ungaria s'a decretat contra voii Românilor. Cu toate acestea în Transilvania, unde Românii sunt mai numeroși, s'au menținut legile absolutiste. Înșiră mai departe dlă Sturdza cu de-amănuntul toate gravaminele Românilor. Dice, că Magiarilor la umbra triplei alianțe se încercă a magiarisa pe Români. În magiarisarea alor 3 milioane de Români vede oratorul desfiin-

țarea la a treia parte din numărul românesc. Înse fiecare părticică, care pere, pune în pericol numărul întreg. De aci provine îngrijirea produsă în România. Enumeră multe procese de presă făcute Românilor dela 1848 încôce și grelele pedepse dictate în acelea. Mai pe larg se ocupă de atitudinea partidelor politice din România față de ceștiunea noastră și de procesul Memorandumului.

În 16 a c. s'a pertractat înaintea curții cu jurați din Clușă un nou proces al „Foi Poporului“ pentru articolul „Străinătatea cu noi“. Acușăți au fost dnlă *Liviă Albini* proprietariul, *Iosif Marschall* editorul și *George Moldovanu* redactorul responsabil al foii. Acușății nu și-au luat apărări. Procurorul *Lázár* și de astădată vorbește cu dispreț despre diaristica română. Albini în o cuvintare scurtă, dar mедуsă s'a apărât, cefalalți doi acușăți au renunțat la apărare. Jurații au declarat pe G. Moldovanu de vinovat, éra pe Albini (cu 5 contra 7 voturi) și pe Marschall (cu 6 contra 6 voturi) i-au achitat. Tribunalul a condamnat pe redactorul Moldovanu la 2 luni închisore ordinară, la suportarea speselor de 41 fl. 50 cr. și la pierderea de 300 fl. din cautiunea „Foi Poporului“. Moldovanu a insinuat recursu de nulitate.

Colecta pentru gimnasiul din Blăși.

Suma din nrul 43.	fl. 19864.90
Elie Fortis preot în Bicaz a colectat dela:	
Elie Fortis paroch . . .	fl. 2.—
Vasile Drăgan . . .	„ 20.—
George Porumb . . .	„ 3.—
Petru Sas a lui Simeon . . .	„ 1.—
Teodor Siu . . .	„ 10.—
Mihai Sas Andrei . . .	„ 20.—
Mihai Georgiu Andrei . . .	„ 20.—
Vasiliu Ardilean Vasich . . .	„ 20.—
Onu Sas Mihaiasi . . .	„ 10.—
Eremie Mitre . . .	„ 1.—
Onu Romoce ved. . .	„ 12.—
Andrei Moisi . . .	„ 20.—
Onu Barsan Gligor . . .	„ 20.—
Varva Sas ved. . .	„ 10.—
Petru Temeșan Chirila . . .	„ 20.—
Teodor Costinaș Doti . . .	„ 10.—
Georgiu German . . .	„ 05.—
Ioan Calina Vasali . . .	„ 10.—
Vasiliu Sas Gavrii . . .	„ 12.—
Onu Bogdan Tod. . .	„ 09.—
Onu Iosif . . .	„ 50.—
Mihai Cociu . . .	„ 20.—
Teodor German Ursoe . . .	„ 20.—
Gavril Barsan . . .	„ 50.—
Vasiliu Sas Ileni . . .	„ 10.—
Vasiliu Barsan . . .	„ 20.—
Varva Bocu ved. . .	„ 10.—
Ona Hodor ved. . .	„ 50.—
Vasiliu Sas invet. . .	„ 1.—
Vasiliu (Lica) Barsan . . .	„ 20.—
Ioan (Nutu) Sas . . .	„ 1.— fl. 13.78
„Sylvania“ din Șimleu a colectat dela:	
„Sylvania“ inst. de cred. . .	„ 100.—
Andrei Cosma . . .	„ 25.—
Augustin Marcus . . .	„ 10.—
Ioan Lazar . . .	„ 5.—
Ioan Maxim . . .	„ 1.—
Valeriu Bocoș . . .	„ 1.—
Georgiu Cadar . . .	„ 1.—
Grigoriu Pop . . .	„ 1.—
Alexiu Fedora . . .	„ 1.—
Casiu Maniu . . .	„ 10.—
Dr. Ioan Maniu . . .	„ 10.—
Banciu Ioan . . .	„ 1.—
Ianna Mari . . .	„ 1.—
Pop Petru . . .	„ 20.—
Muste Vasilica . . .	„ 30.—
Hosszu Simion . . .	„ 30.—
Szigeti Pal . . .	„ 50.—

Kis Ignacz . . .	fl. 50.—
Acs Imre . . .	„ 1.—
Mate Moldovan . . .	„ 1.—
Pop Dionisiu . . .	„ 50.—
Andrei Georgiu . . .	„ 30.—
Orosz Ioan . . .	„ 50.—
Gude Iuon . . .	„ 1.—
Craciun Niculae . . .	„ 50 fl. 193.40
Dr. Emil Gerasim avocat în Aiud a colectat dela:	
Dr. Emil Gerasim . . .	„ 15.—
Folyovits Sandor . . .	„ 10.— fl. 25.—
Augustin Antal protopop în Beiuș a colectat dela:	
Augustin Antal . . .	„ 25.55
Comunitatea bis. Beiuș . . .	„ 10.65
Vacarescu Dionisiu preot . . .	„ 1.—
Augustin Antal . . .	„ 2.—
Andrei Papfalvai . . .	„ 3.—
Paul Popescu . . .	„ 1.—
Georgiu Marian preot . . .	„ 1.—
Ioan Oprea preot . . .	„ 1.—
Gregoriu Kovary . . .	„ 5.—
Coriolan Ardelean preot . . .	„ 2.—
A. Palladi . . .	„ 5.—
Poporul g. c. din B. Valani . . .	„ 7.80 fl. 65.—
Dr. A. Mihaiu medic în Bilciuresci (România) a colectat dela:	
Dr. A. Mihaiu medic . lei	50.—
Sim. Popescu proprietar . . .	„ 20.—
Frații Clintescu comerc. . .	„ 10.—
I. Vespremean farmacist . . .	„ 10.—
I. Axentie . . .	„ 5.—
I. Aureliu Ciura . . .	„ 10.—
Ion Cosescu proprietar . . .	„ 10.—
Slănicean proprietar . . .	„ 5.—
Dr. V. Crucen medic . . .	„ 8.—
Nicolescu . . .	„ 10.—
Dr. Flaviu Teodorescu medic primar . . .	
„ 20.— fl. 78.96	
Georgiu Muntean dir. prepar. a colectat dela:	
Elevii curs. al III-lea prep. . .	„ 5.20
Elevii curs. al II-lea prep. . .	„ 7.—
Elevii curs. I preparand. . .	„ 3.10 fl. 15.30
Suma fl. 20256.34	

Convocare.

Reuniunea învățătorilor români gr. cat. din jurul Gherlei își va ține adunarea sa generală în Gherla (Szamosujvár) la 5 și 6 Novembre st. n. a. c., la care membrii acestei reuniuni prin aceste cu totu respectul sunt rugați a se presenta.

Din ședința comitetului central al reuniunii învățătorilor români gr. cat. din jurul Gherlei ținută în Gherla la 16 Sept. st. n. 1894.

Pentru comitetu:

Ioan Papiu, Iariu Borosu,
canonicu, președinte. profesor, secretariu.

Noutăți.

Din Archidieceșă. On. Simeon Marcu, administratorul parohiei Dobârca (protop. Sebeșului), a fost dispus administrator al parohiei Noule sășescu (protop. Cichindélului). — On. Ilie Lupu, preot în Bescu (protop. Reghinului), a fost dispus administrator al parohiei B. Madarașu cu filiile Balintfalău și Szentháromság (protop. Murășului).

Legea de naționalitate se execută — în dispozițiile neavantajoșe pentru naționalitate. Acesta o dovedesc ordinațiunea, ce a trimis-o de curend ministru br. Eötvös episcopului gr. or. român din Caransebeș. Ministrul provocă pe episcopu, ca în corespondință cu organele comitatense să se folosescă de limba magiară, deoarece din 1873 acesta este limbă protocolară în comitatul Timișului. Dispoziția acesta o face ministru pe baza art. de lege 40 din 1868, în sensul căruia corespondința cu organele comitatense are să se facă în limba protocolară a comitatului. Oare dacă ar fi limba română limbă protocolară, executare-ar dlă ministru legea așa punctuos față cu auctoritățile bisericesci neromâne? Noi credem, că nu!

PARTE SCIINȚIFICĂ-LITERARĂ.

Instituțiunile calvinesci în biserica românească din Ardélú.

A.

Săborul mare.

(Capetú.)

Desvoltarea săborului mare dela s. unire încóce. Precum amú vėdută deja, în biserica românească din Ardélú intrégă puterea bisericescă supremă până la 1700 d. Chr., anul memorabilú alú sfíntei uniri, era formalú în mánile săborului mare.¹⁾ Prin acésta biserica românească din Ardélú căpėtase o constituțiune diametralú opusă Pravilei, carea nu cunoșce decátú constituțiune ierarchică episcopală. Și așa putemú să dicemú, că la 1700 d. Chr. biserica românească din Ardélú în privința constituțiunii sale eșise cu totulú afară din biserica rėsăritului și din dispozițiunile Pravilei.

După s. unire íntimplată la 1700 d. Chr. biserica nóstră cu o atare constituțiune nu mai putea să rėmănă. Biserica Romei dela toți rėsăritenii desbinați, cari se unieau, poftiea numai mărturisirea celorú patru puncte dogmatice de divergință. Ritulú și totú asemenea și constituțiunea și disciplina íntemeiată în cele 7 sínóde ecumenice dela începutú, în cele 12 sínóde topice și în canónele sfíntilorú Párinți, încátú acele prin schimbarea ímprejurárilorú nu ajunserú obsolete, le lăsă cu totulú neatínse. O făcea și o face acésta și astáđi biserica Romei, fiindú că disciplina și constituțiunea bisericei rėsăritului basate pe canónele amintite este o disciplină și constituțiune basată pe s. Scripturá și formată de sínódele și s. Párinți venerați și de biserica Romei, prin urmare o disciplină și constituțiune catolică, carea în privința corectității stă pe același nivelú cu disciplina și constituțiunea bisericei apusane.

Nu se putea aștepta ínsse dela biserica Romei, ca în chipulú acesta să primescă unirea bisericei románescei din Ardélú, carea sub presiunea principilorú calvinesci se abătuse în privința constituțiunii cu totulú dela biserica rėsăritului și devenise cu totulú calvina. Căci dela calvinii, cari s'au unítú cu biserica Romei, nu a poftitú numai mărturisirea dogmelorú de divergință, ci și străformareá deplină a constituțiunii bisericei lorú în conformitate cu credința bisericei catolice.

A fostú deci numai o urmare a sfíntei uniri, că biserica nóstră pe încetulú a începutú după 1700 a-și curáti constituțiunea de elementele calvinesci și a o acomoda Pravilei, ca astfel unirea nóstră să fie corectă.

Elementulú calvinú mai ínssemnatú ínsă în biserica nóstră románescă din Ardélú pe timpulú sfíntei uniri era săborulú mare. De unde curățirea dela acésta trebuiea să se íncépă.

Cum avea ínsă să se íntimple curățirea acésta?

Așa, că íntâiu și mai íntâiu săborulú mare trebuiea să încete a mai fi purtătorulú supremú alú potestății bisericesci, ceea ce nu se unesce de locú cu principiile Pravilei, și să íncépă a figura mai multú ca o specie de consistoriú tare amplu analogú cu sínódele diecesane din apusú, cu sfatulú căruia mitropolitulú să se ajute în guvernarea bisericescă cu atátú mai virtosú, că unú consistoriú restrínsú esista de multú în instituțiunea jurațilorú scaunului mitropolitanú, cum vomú vedé mai târđiú. Pentru aceea de pildă după s. unire nu mai vine nici unú casú ínainte, cândú săborulú mare ar fi judecatú și depusú pe mitropolitulú, căci era unú lucru neauđitú după dreptulú bisericescú din Pravilă, ca unú săború din preoți să judece și depună pe unú episcopú sau mitropolitú. Atari consistóre numite βουλή au avutú totdeauna episcopii în rėsăritú, deși nu în forma greoie a săborului mare.²⁾ Și așa redusú fiindú săborulú mare dela rangulú de purtătorulú supremú alú potestății bisericesci ca în biserica calvină, la pusėtiunea de consistoriú tare amplu alú mitropolitului, s'a apropiatú în mėsura mare de principiile și dispozițiunile Pravilei.

De forma consistorială s'a apropiatú și mai tare pe timpurile episcopului Clain. Fiindú adecă unú lucru de totú greú, ca să se adune săborulú mare în fiecare anú și încá în locuri diverse, sinodulú dela 1732 a decisú, ca dintre protopopii mai aleși să se alégă 12 bărbați, pe cari episcopulú să-i cheme la consistoriú de câte ori va fi vre o lipsă mai íntețiróre, și cu sfatulú lorú ca alú

representanțilorú săborului mare, să rezolveze cestiuile.³⁾ Datina ca episcopulú să albă unú atare consistoriú din protopopl a esistatú, ce e dreptú, și ínainte de episcopulú Clain. Nu avea ínsse datina acésta pe atunci și confirmarea săborului mare în íntelesulú, ca cei 12 bărbați protopopl să-lú suplinescă pe elú, cândú va cere lipsa. Prin acésta însu-și săborulú mare și-a datú ínvoirea, ca să se prefacă în unú consistoriú și încá mai restrínsú cu multú de cum era până atunci, prin ce s'a contopítú cu instituțiunea jurațilorú scaunului.

La 1747 s'a deschisú mánăstirea de călugări basilii în Blașú.⁴⁾ Avėndú călugării basilitanii și chemarea de a forma consistoriulú episcopului, pe încetulú a încetatú și datina de a conchema chiarú și mai rarú săborulú mare, după ce în călugării basilii episcopulú avea o corónă de bărbați aleși spre a se puté sfátui în cauzele bisericesci. Ba pe încetulú a încetatú chiarú și datina de a fi conchemați la consistoriú cei 12 bărbați, cari ínchipuieau săborulú mare, căci avėndú episcopulú acumú două consistóre, unulú lângă reședința din călugării basilii, altulú din cei 12 protopopl ímprăștiatú prin totă țara, cestú din urmă ca mai puținú practicú, a trebuitú să íesă din usú, și încercarea sinodului dela 1792 ținutú sub episcopulú Bobú de a-lú rcsuscita a remasú deșartă.⁵⁾ Singurú datina aceea a mai rėmasú, că până în ziua de astáđi în archidieceasă protopopii mai de frunte, ca următorii ai celorú 12 bărbați suntú și asesori consistoriali.

La anulú 1807 s'a fundatú Capitulum din Blașú constătătorilú din 7 canonici, după ce și fără de acea numărulú și valórea călugărilorú basilii fu redusă de totú tare. Canonicii fură aleși din membrii cei mai de frunte ai clerului. De atunci încóce canonicii formaú consistoriulú episcopului. Și așa săborulú mare după ce mai íntâiu i-s'au luatú atribuițiunile calvinesci de dreptú cele mai marcante, după ce în locu-i au pășitú mai íntâiu cei 12 bărbați ca reprezentanți ai lui, mai târđiú apoi călugării basilii din Blașú, prin fundarea capitulumului, în esență fu deplinú străformatú în consistoriú episcopescú, câtú de aci încolo în forma lui dinainte de s. unire nu mai avea nici o valóre.

Suvenirulú lui ínsse n'a peritú de locú nici cândú din consciința publicului. Ba în timpurile mai nóue, cândú în urma ideilorú politice dominante în Europa, dela íntroducerea unei sinodalityți câtú mai democratice se aștepta unú aventú de uimitú în viața nóstră bisericescă, unii și alții íncepură a pretinde reactivarea lui pe base mai largi cu multú ca ínainte de s. unire.⁶⁾

De altă parte bărbații nostri crescuți în Roma, Viena și airea aduseră din biserica apusului idea sínódelorú diecesane necunoscute legislațiunii bisericei rėsăritului. Ba episcopulú Bobú și ținú două atari sínóde diecesane la 1792 și la 1821,⁷⁾ érá episcopulú Lemeni unulú la 1833⁸⁾ cu ocasiunea instalării sale, ínsse ambii fără nici o considerare la vechiulú săború mare, ci avėndú de cinosurá și índreptariú singurú sínódele diecesane din apusú, așa câtú din punctulú acesta de vedere putemú dice, că sínódele diecesane ținute de acești doi episcopi suntú unú elementú nóu în biserica nóstră diversú de săborulú mare și íntreatú în biserica nóstră deadreptulú din biserica latină.

Dorința reactivării săborului mare pe base câtú mai democratice se manifestă în unú modú tare viú cu deosebire în anii din urmă ai mitropolitului Șuluțú, în intercalariulú după mórtea lui, și mai până cătră capetulú păstoririi mitropolitului Vancea.

Ce era dară de făcutú? O dorință așa viú esprimată nu putea rėmăné neîmplinită barém în parte. Érá mitropolitulú Vancea nu era omulú acela, care să ignoreze dorințele credincioșilorú sėi. De altă parte săborulú mare nici în forma lui dinainte de s. unire, nici în forma radicalú-democratică, în carea poftieau realisarea lui unii mai esaltați, nu putea fi íntrodusú fără a nu da preste capú tóte principiile Pravilei.

Atunci mitropolitulú Vancea alese singura cale, pe carea putea ímplini dorința publică fără ínsse de a vătėma principiile ierarchice ale Pravilei. Și calea acésta a fostú, că după esemplulú ante-

¹⁾ Acte sinodali de I. M. Moldovanú t. II. pag. 96.

²⁾ Acte și Fragmente de T. Cipariú pag. 101.

³⁾ Petru Maforú »Istoria bisericei Románilorú« pag. 312.

⁴⁾ Incá adunarea din 15 Maiú 1848 dela Blașú pofti reactivarea săborului mare în forma cea democratică.

⁵⁾ »Acte sinodali« de I. M. Moldovanú tom. II pag. 68 și uu.

⁶⁾ Totú acolo pag. 63 și uu.

¹⁾ Veđi atribuițiunile săborului mare ínainte de s. unire mai susú pag. 20.

²⁾ Const. Ap. Cartea I. c. 1.

cessorilor Bobu și Lemeni conchemă trei sinode diecesane din reprezentanții clerului pentru cauzele curată bisericești, anume la 1869, ¹⁾ 1882 și 1889, și două congrese mestecate din reprezentanții clerului și a poporului la 1873 și 1875 pentru cauzele materiale și scolastice.

Pe calea acesta putem să dicem, că în o altă direcțiune săborul mare se străforma în sinodul diecesan după norma celor latine și în congrese mestecate.

Amendouă dezvoltările aceste ale săborului mare, prin cari în o direcțiune a ajunsă la forma de consistoriu episcopesc, în alta la forma sinodelor diecesane apusane și a congreselor mestecate din punctul de vedere canonic chiar și alu Pravilei sunt neexceptabile. Din care cauză putem să dicem, că ele nu sunt altceva decât o acomodare a săborului mare după principiile Pravilei. De unde pe viitorul nu mai rămâne decât regularea lor prin o legislațiune pozitivă acomodată împrejurărilor și lipselor noastre, în care putem lua de îndreptari legislațiunea tare dezvoltată apusană despre sinodele diecesane.

* * *

Desvoltarea sinodului general calvinesc în Ardélu dela 1700 d. Chr. încôce. În tractatul acesta de repețite ori am făcut amintire de dogma protestantă, că prin botez fiecare creștin este și devine preot, și Domnul nostru Isus Christos în biserica sa altă preoție nu a lăsat. Fiind înse puterea publică bisericească chiar și după protestanți și calvini în mâinile preoțimii, urmază dela sine, că în biserica calvină puterea publică bisericească este în mâna totalității credincioșilor, fiind că ei sunt preoțimea. Și principiul acesta cu privire la purtătorul puterii publice bisericești se și afla espus prin toate opurile moderne, cari tractază dreptul canonic protestant sau calvinesc. ²⁾

Cu toate aceste până a funcționat în biserica calvinescă din Ardélu synodus generalis, sau adunarea predicatorilor calvini din totă țara ca forul suprem bisericesc, până atunci calvinii din Ardélu au fost departe de organismul bisericesc așa cum ar trebui să fie în conformitate cu învățătura lor despre preoția universală. Adevărat, că pe predicatorii îi alegea poporul, și așa ca aleși de popor luându predicatorii parte la synodus generalis în un înțeles tare vag se poate dice, că la synodus generalis era reprezentat întregul popor. După ce înse cu toate că predicatorii erau aleși de popor, totuși la synodus generalis numai eschisiv predicatorii puteau să ia parte, organismul bisericești din Ardélu avea un colorit ierarhic tare marcat. Dovadă destul de limpede, că de cu greu se puteau calvinii despărți de principiul ierarhic apusan din corpus juris canonici și resăriten din Pravilă.

Pe încetul înse calvinii din Ardélu în decursul timpului lepadară din ce în ce mai mult din elementele ierarhice ale bisericești lor, și se apropiară tot mai tare de organizarea bisericească pe temelul preoției universale, în care totalitatea guvernază și nu ierarhia.

Lucrul acesta s'a întâmplat în chipul următor.

Pe timpurile priocipilor calvinesci din Ardélu principele și notabilii funcționau ca curatori ai bisericești calvinesci, cari se îngrigau de buna ordine cu privire la cele esterne ale bisericești.

Instituțiunea acesta sub Mihaiu Apafi la 1682 fu regulată întru atâta, încât se constitui așa numitul *supremum curatorium decemvirale*, constătătoriu din 5 preoți, între cari și superintendentele și din 5 laici de frunte. ³⁾

Curatoriul acesta la 1709 în Sibiu fu străformat în așa numitul *consistorium supremum* sau *collegium majus politico-ecclesiasticum*, la care luau parte toate notabilitățile preoțesci și mirenesci. ⁴⁾ Numărul membrilor consistoriului suprem fu apoi la 1713 redus la 50. Cestiunea participanților corporațiunii acesteia fu mai în urmă regulată la 1827 și 1833.

¹⁾ Totu acolo pag. 1 și uu.

²⁾ Veđi de pildă Friedrich Brandes »Di Verfassung der Kirche nach evangelischen Grundsätzen« Elberfeld 1867. Schuler Libloy »Protestantisches Kirchenrecht« Sibiu 1871, și Dosa Elek »Az erdélyhoni ev. reformatusok egyházi jógatana« Pesta 1868.

³⁾ Schuller Libloy opulă citată mai sus pag. 76 și Salamon Joseph op. cit. pag. 128.

⁴⁾ Pe lângă cei de mai sus veđi și Kovács Ferencz »Egyetemes és részszert egyházjóg«. Debreczen és Nyiregyháza 1870 pag. 119.

Potestatea supremă bisericească trecu apoi dela synodus generalis, care consta din preoți, la consistoriul suprem constătătoriu mai mult din laici, cătu sinodul general trebuia să și supună decisiunile consistoriului suprem spre aprobare, care apoi putea să le aprôbe, să le respingă și să le modifice. Consistoriul acesta suprem se bifurcă mai târziu în două corporațiuni, și anume în

1. *Plenum consistorium* (egyházi főtanács teljes gyűlése), care se aduna odată în an. Toți laicii calvini din țară, cari aveau oficii așa numite cardinale, aveau dreptul a lua parte cu vot decisiv la corporațiunea acesta;

2. că *Consistorium permanens* constătătoriu numai din membrii consistoriului, cari ședeau în Clușu.

La anul 1871 se întâmplă o schimbare radicală în constituțiunea bisericești calvinesci din Ardélu, prin carea se apropiă de totu tare de organizarea bisericească în conformitate cu principiul preoției universale. Consistoriul suprem amplificat (népes) dela 16—20 Aprilu 1871 votă o lege pentru organizarea puterii legislative, esecutive și judiciali în biserica calvină din Ardélu, după care încetându și synodus generalis și consistorium supremum totă puterea publică bisericească fu aședată în mâinile unui convent districtual transilvan constituit pe base reprezentative și numit »*egyházkerületi közgyűlés*«. ¹⁾ Membrii conventului sunt următorii:

1. Curatori districtuali, 6 cu superintendentele laolaltă. ¹⁾
2. Directorul și notariul general.
3. Curatori tractelor protopopesci și a celor 4 gimnasil calvine.
4. Protopopi și notarii tractuali.
5. Profesori ordinari.
6. Reprezentanții tractelor protopopesci în proporțiune după numărul populațiunii computându câte un reprezentante totu după 5000 de suflete.
7. Oficialii așa numitul consiliu administrativ ales de convent, cum este secretariul, cassariul, esactoriul și avocatul.
8. Din fiecare tract protopopesc câte un reprezentante alu învățătorilor poporali aleși cu voturi secrete. Comunele, cari sustin școlă cu trei învățători potu căpeta dela convent dreptul de a trimite singure un deputat.
9. Alți bărbați meritați pentru biserica și școlă aleși de însuși conventul cu voturi secrete.

Precum se poate vedea ușor, în convent elementul laic este în măsură covârșitoare față cu preoții. Preoțimea nici nu și are reprezentanți săși aleși de ea, cum are poporul. Principiul preoției universale, în urma căruia puterea publică bisericească nu este în mâinile ierarhiei, ci în mâinile totalității credincioșilor, în constituțiunea prezentă a bisericești calvinesci din Ardélu este în cea mai mare parte realizat.

* * *

Caracterisându pe scurt dezvoltarea săborului mare românesc și a sinodului general calvinesc dela 1700 d. Chr. încôce putem dice următoarele.

Săborul mare românesc aruncându de pre sine elementele calvine a ajuns în timpul nostru la forma corectă catolică în armonie cu principiile Pravilei prefăcându-se în consistoriu episcopesc și în sinod diecesan apusan.

Synodus generalis calvinesc aruncându de pre sine principiul ierarhic catolic, care este și alu Pravilei, a ajuns la conventul de astăzi, în care este intrupat principiul protestant și calvin despre preoția universală.

De unde a pofți, ca și săborul mare în biserica noastră să îmbrace forma conventului de astăzi calvinesc, carea în decursul timpului o a îmbrăcat synodus generalis alu calvinilor, înșamă a pofți calvinirea bisericești noastre. Și durere, atari dorințe necoapte au eșit la ivelă chiar și în timpul mai nou.

¹⁾ Este curios, că memorandumul Gherlanu dela 1882 deși vorbece mult de toate bisericele din țară, totuși nu scie nimic de străformarea acesta a constituțiunii calvinilor din Ardélu, și la 1882 vorbece de stările dinainte de 1871 ca de stări actuale. Veđi acelu Memorand pag. 10.

²⁾ Despre toate aceste veđi așa numita lege organică sau »szervezeti törvény« în Kolozvári Sándor »Az erdélyi ev. ref. egyházkerület egyházjoga pag. 162 și 167 și uu.

Frații și surorî.

De Julio Diniz.

(Continuare.)

Firesce, că interesul, ce-lu nutria acéstă onorabilă familie față cu Daniilă, era mărișorū. Afară de aceea în peptul Franciscei dormita ascunse nisce sperări și dorințe, pe cari le nutria mamă-sa și le aproba tatălū sēū.

De o cam dată bunulū și bătrânulū Iosé fu primitū cu o nepăsare prefăcută; elū se aședă privindū statura robustă a lui Joao, care cu unū piciorū răzimatū pe unū felū de tréptă, cu altulū ridicatū în aerū, acăța o legătură de luminī de sēū de grinda prāvāliei. Tatālū lui Daniilă doria din inimă, să începă vorba despre tema, carea mai tare-lū interesa. Elū își freca mânăle sale aspre și înegrite și tușia cam perplexū.

„E forte caldū astăzi,” observă Joao.

„Da, forte caldū,” întări Iosé prindēndū de moțū bunulū prilejū, „în anulū acesta érá vomū avé multe casuri de gută și de colică, — în adevērtū se simțesce lipsa unū alū doilea medicū.”

„Hm, hm,” — făcu senhor Joao da Esquina, „e adevēratū că Joao Semana alū nostru e cam bătrānū, dar celū puținū flū cunoșce omulū, și eū nu sciū, cum voiū puté, să concreddū reumatismulū meū unū doctorū tinērū.”

Iosé das Dornas flū asigură cu de grabū: „O, fiulū meū a studiatū nespūsū de multū, elū vorbise odată domnulū parochū, că bóle de locū nu esistă, ci numai — — —”

„Ce?” — strigă Joao da Esquina aprópe mániosū. „Să nu esiste nici o bóla? — Dar reumatismulū meū ce e atunci?”

Tatālū lui Daniilă răspunse cu umilință: „Eū asta n'o sciū, dar dta întrébă pe părintele Pereira, elū și-o va fi însemnatū mai

bine. Eū dīcū numai, că tinērulū trebuie că a studiatū forte multū, dacă elū e în stare, să dīcă așa ceva.”

„Hm, hm,” făcu Joao din nou.

„Și închipuesce-ți dta,” continuă Iosé, „închipuesce-ți numai, senhor Joao, Daniilū studieză dintr'o carte, unde stă, că noi toți suntemū moime.”

„Moime!” Joao da Esquina învineți și înroși cum se cade și-și mai perdu rēsufulū, până cândū deschise o ușe de sticlă, care comunica din prāvālie cu oada locuinței de tóte dīlele. Elū strigă pe Teresa: „Vino numai, iubita mea.” Corpulenta damă se înfățișă promptū pe pragulū ușii cu o față cam rēū dispusă.

„Ce vrei cu mine?” întrebă cam smāncitū și făcu unū semnū mai urbanū lui Iosé das Dornas.

„Bună ziua,” dīse acesta.

„Dar cândū vine acasă dlū ficiorū?”

„Ađi după amēđi, senhoră.”

„Bagă de samă numai și te cam feresce de senhor Daniilū,” borborosi Joao dintr'unū unghiū, unde se retrase dinaintea ochilorū fulgerătorū ai Teresei.

„Să bagū de samă?”

„Noulū domnū doctorū dīce, dragă, că tu ești o moimă.”

„Dar ce vorbesci tu?” întrebă senhora, luāndu-și într'aceea față de bărbatulū sēū o poziție pe jumătate amenințătoare. „Ce vorbesci aci de moime?”

„Întrebă numai pe senhor Iosé, numai câtū imi povesti, că noi nu suntemū ómeni, dīce ficiorulū sēū. — Acestea tóte trecă, dar apoi eū nu voiū lăsa nici odată, să mă cureze unū doctorū de moda nouă. Se póte, ca odată să-l plesnescă prin minte, să-mi prescriă a sui treptele pe patru ca dobitocele.”

Senhora Teresa nu pricepea nimica din tótă întimplarea, dar într'aceea în alianță cu bruneta Francisca găsi, că în Daniilū tóte

suntū admirabile, și de aceea dīse în tonū aspru bărbatulū sēū:

„Tu te vei cura, bunulū meū, prin acela, care-mi va conveni mie.”

(Va urma.)

Bibliografie.

A apărutū de sub tipariū **Octolohulū celū micū** edit. III. Blasiū 1892 și se află de vindāre la tipografia seminariālă nelegatū cu prețulū de 80 cr. v. a., legatū cu călcăiū de pānză cu 95 cr. v. a. Legatū dimpreună cu **Pentecostariulū** costă 1 fl. 80 cr. v. a.

Editorū și redactorū rēspundētorū:
Dr. Victorū Szmigelski.

Sz. 2822/894.

(29) 1—1

Pályázati hirdetés.

Alsófehér vármegye balázsfalvi járásában **Szász-Csanád** község székhelyvel rendszerezett **körorvosi** állomás lemondás folytán üresedésbe jövén arra ezennel pályázatot nyitok.

A körorvos évi javadalmazása 500 frt. fizetés és 150 fuvar átalány, mely előzetes havi részletekben Szász-Csanád község pénztárából fizetjük ki: gyógydíjakra nézve a körorvos a községekkel szabadon egyezkedik, azonban a vagyontalanokat ingyen köteles gyógykezelti, köteles továbbá körét havonként legalább kétszer beutazni.

Felhívom mindazokat, kik ezen állást elnyerni ohajtják, hogy az 1883. évi I. t.-cz. 9. §. és az 1876. évi XIV. t.-cz. 143. §. értelmében képesítésüket igazoló okmányokkal politikai magatartásukat és erkölcsi magavi-seletüket tanúsító bizonylattal felszerelt pályázati kérvényüket hozzám folyó évi november hó 15-ig annál is inkább nyujtsák be, mert a későbbben beérkezőket figyelembe venni nem fogom.

A választás az egészségügyi kör székhelyén Szász-Csanádon a község házában folyó évi november hó 10-én d. e. 10 órakor fog megejteni.

Szolgabírói hivatal Balázsfalván 1894. október hó 12-én.

Simonffy Alajos,
főszolgabíró.

Cu deosebită stimă cutezū a încunoscintă pre

Veneratulū Clerū greco-catolicū,

că precum și până acum iaū asupra-mi gatierea de **iconostase, amvóne, altare**

și alte obiecte de ale instruirei interne a bisericelorū, în ce privesce lucrulū de mēsariū și de sculptorū, de colorare respective de marmorisare și de provedere cu icóne sante, dimpreună cu aședarea acelorū obiecte în fața locului, precum și renovarea de iconostase cu prețurile cele mai ieftine.

Cu proiecte colorate servesoū cu placere.

Iconostasele ridicate de mine în bisericile greco-catolice aū câștigatū recunóscere deosebită, si tóte mă îndreptățescū la sperarea, că Veneratulū Clerū mă va împărtășī ocasional-minte de prețuita-l încredere. Silința mea sē va îndreptă totū-deauna într'acolo, că și de aci înainte se meritū renumele celū bunū, care mi-lam câștigatū până acum.

Prin tarifulū de zone dispārēndū departările, prin acéstă capacitatea de concurință mi-sa mārītū.

Rogāndu-mē pentru prețuite comande sum

Oradea-mare, 10 Ian. 1892

cu deosebită stimă

Carolū Müller,

auritorū și fabric. de recuis. biserice.

(6) 36—52

Turnătoria de clopote și de metale a lui
ANTONIU NOVOTNY

în

Timișoara-Fabrică

(2) 20—26

se recomandă spre pregătirea clopotelorū nouē, precum la preturnarea clopotelorū stricate, mai departe spre facerea de clopoțiri întregi armonioșe, pe lângă garanță pe mai mulți ani, în fiesce care mārime provēdute cu adjustări de ferū bātutū construite spre a întorce clopotele cu ușurință în ori ce parte, îndată ce suntū bātute de o lature, prin ceea ce suntū mântuite de a se strica.

Cu deosebire recomandă de elū inventatele și de mai multe ori premiatele

Clopote patentate găurite,

cari aū unū tonū mai intensivū, mai limpede, mai plăcutū și cu vibrare mai voluminosă decâtū clopotele turnate după sistemulū vechiū, **cātu unū clopotu patentatu de 300 kg. este egalū în tonu cu unulū de 400 kg.** turnatū după sistemulū vechiū.

Mai denarte se recomandă spre facerea de **scanne de fierū bātutū de sine stătătoare**, spre **preadjustarea clopotelorū betrane cu coróne de ferū bātutū** ca și spre turnare de clopote **pentru orológe și de tóce diu metalu.** Clopote în greutate de 300 kg. și mai josū se află tot-deuna în magazinū.

Prețurile ilustrate se trimitū gratis și franco.